Pelgulinna Riigigümnaasium

MAAILMAHARIDUSE OLÜMPIAADI ETTEVALMISTUSE INFOMATERJAL 8.–9. KL ÕPILASELE

2026/2027 õa

Toit on meie igapäevase elu lahutamatu osa. Sellega on seotud mitmed ülemaailmsed probleemid: nälg, vaesus, kliimamuutus, toiduraiskamine. Kuigi maailmas toodetakse kõikide inimeste ära toitmiseks piisavalt toitu, ei ole see siiski kõigile võrdselt kättesaadav. Lisaks meile endile mõjutavad meie toiduvalikud ka teisi inimesi ja keskkonda.

Need on näited nurjatutest probleemidest – keerulistest ja omavahel seotud väljakutsetest, mille pole ühte põhjust ega lihtsat lahendust. Nurjatud probleemid ei teki kuskil kaugel, **need on seotud inimeste igapäevaste otsuste ja harjumustega.** Ka sina mõjutad neid oma igapäevaste tegevuste ja valikute kaudu. Ühe probleemi lahendamine mõjutab teisi ja nõuab erinevate osapoolte koostööd.

Just nende küsimuste lahendamiseks lõi ÜRO **17 kestliku arengu eesmärki (KAE)** – need aitavad muuta maailma õiglasemaks ja jätkusuutlikumaks. Kestlik areng tähendab, et **me elame hästi, kuid ilma loodust ja teisi inimesi kahjustamata,** et ka tulevased põlvkonnad saaksid samu hüvesid nautida. Toiduga on seotud paljud kestliku arengu eesmärgid, sealhulgas vaesuse ja nälja kaotamine, vastutustundlik tootmine ja tarbimine, kliimamuutustega tegelemine ning elurikkuse ja ökosüsteemide kaitsmine.

Maailmahariduse eesmärk ongi mõista, **kuidas mina olen seotud maailma probleemidega ja kuidas saan olla osa lahendustest.**

Olümpiaadil uurid, kuidas on seotud toit, inimesed ja meie planeet ning millised võimalused on meil kujundada õiglasemat ja kestlikumat maailma.

Pelgulinna Riigigümnaasium

Olümpiaadi eelvoor

Osa	Sisu	Eesmärk
Faktiteadmised ja arusaamine	Faktiküsimused, kaardid, joonised, graafikud ja allikatekstid. Allikakriitika, andmeanalüüs, faktiteadmised. Ülesanded eeldavad lisaks faktiteadmistele oskust seostada erinevaid valdkondi, tuvastada globaalsete probleemide põhjuseid ja tagajärgi, mõista kestliku arengu eesmärkide vastastikust sõltuvust ning hinnata inimtegevuse mõju ja võimalike lahenduste tagajärgi.	Mõista, kuidas maailma toidusüsteem, inimtegevus ja globaalsed probleemid on omavahel seotud ning kuidas toidu tootmine, jaotamine, tarbimine ja raiskamine mõjutavad inimeste heaolu, ühiskondlikku õiglust, keskkonda ja kestlikku arengut. Kujundada arusaama toiduga seotud probleemide mitmetahulisusest, erinevate osapoolte vastutusest ning üksikisiku ja ühiskonna võimalustest positiivseid muutusi esile kutsuda.

Olümpiaadi lõppvoor koosneb kahest osast:

Osa	Sisu	Eesmärk
I osa – Faktiteadmised ja arusaamine	Faktiküsimused, kaardid, joonised, graafikud ja allikatekstid. Allikakriitika, andmeanalüüs, faktiteadmised.	Mõista, kuidas maailma toidusüsteem, inimtegevus ja globaalsed probleemid on omavahel seotud ning kuidas toidu tootmine, jaotamine, tarbimine ja raiskamine mõjutavad inimeste heaolu, ühiskondlikku õiglust, keskkonda ja kestlikku arengut. Kujundada arusaama toiduga seotud probleemide mitmetahulisusest, erinevate osapoolte vastutusest ning üksikisiku ja ühiskonna võimalustest positiivseid muutusi esile kutsuda.
II osa – Grupitöö ja esinemine	Loovülesanne, rollimäng või probleemilahendus olümpiaadi teema kohta. Loovus, koostöö ja faktiteadmiste rakendamine.	Näidata, kuidas üksikisikul on mõju muutusi esile kutsuda kas ise või teistega koostöös.

Mida sa peaksid teadma ja oskama?

a) Teadmised (eelvooru ja lõppvooru I osa jaoks)

Sa peaksid:

- tundma kestliku arengu eesmärke ja oskama neid seostada toiduga seotud probleemide ja võimalike lahendustega;
- oskama lugeda ja tõlgendada graafikuid, jooniseid ja kaarte ning seostama neid inimtegevuse ja valikutega;
- olema maailmas toimuvaga kursis – kuidas maailmas toimuvad sündmused mõjutavad toidu tootmist, hinda, kättesaadavust, hinda;
- teadma ja mõistma järgmisi mõisteid ning nende omavahelisi seoseid: toidusüsteem, toiduturvalisus, nälg ja alatoitumus, kestlik toidutootmine, kliimamuutus, süsinikujalajälg, veepuudus ja veejalajälg, elurikkus, mullaviljakus, maakasutus, õiglane kaubandus, inimõigused, tarbijakäitumine, toidukadu, toidujäätmed, ringmajandus ja toidutehnoloogia;
- oskama märgata toiduga seonduvaid probleeme isiklikul, kohalikul ja globaalsel tasandil ja arvestada nende lahendamisel loodusteaduslikke, sotsiaalseid, majanduslikke ja eetilisi aspekte;
- mõistma globaalseid seoseid (nt šokolaadi teekond tootjast tarbijani);
- süsteemselt mõtlema (kuidas omavahel seotud näiteks kliima, põllumajandus, hinnad, vaesus, poliitika ja ränne);
- märkama mitut vaatenurka (põllumees, tarbija, poliitik, keskkonnaaktivist);
- mõistma toiduga seotud ülemaailmseid probleeme

b) Oskused ja pädevused (lõppvooru II osa jaoks)

Oskus / pädevus	**Kuidas see aitab sul õppida ja tegutseda?**
Koostöö	Oskad arutleda, kuulata ja jagada vastutust rühmas.
Suhtlemine ja esinemine	Oskad väljendada oma mõtteid ja põhjendada oma seisukohti.
Kriitiline mõtlemine	Oskad uurida, miks probleemid tekivad, ja tuua näiteid, kuidas neid lahendada.
Loovus ja algatus	Leiad uusi ideid, kuidas muuta maailma paremaks.
Vastutustunne ja eetilisus	Tajud iseenda vastutust kohalike ja ülemaailmsete probleemide lahendamisel.
Digipädevus	Oskad otsida digiallikatest infot ja seda analüüsida.

Õppematerjalid

Kasuta olümpiaadiks valmistumisel neid allikaid:

Maailmaharidus:

https://maailmakool.ee/maailmaharidus/

Nurjatud probleemid:

https://www.opiq.ee/kit/619/chapter/34499

https://www.youtube.com/watch?v=WF0ocKfOPRY

Kestliku arengu eesmärgid:

https://maailmakool.ee/materjalid/9727/sdg/

Toidu kasvatamine ja tarbimine:

Toidu kasvatamine ja tarbimine « Terveilm

Põllumajandus (Eesti Statistikaamet):

https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/pollumajandus-kalandus-ja-jahindus/pollumajandus

Toidutootmise keskkonnamõjud (Our World in Data):

https://ourworldindata.org/environmental-impacts-of-food

Toitainete koormus merele:

https://keskkonnaportaal.ee/et/toitainete-koormus-merre

https://loodusajakiri.ee/graafik/Laanemere_eutrofeerumine.pdf

Kliimamuutuste infograafikud:

maailmakool.ee/wp-content/uploads/2025/09/infograafikud-kliimamuutused-looduses-ja-uhiskonnas.pdf

Toiduga kindlustatus (Eesti Statistikaamet):

https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/saastev-areng/2-toiduga-kindlustatus

Mahepõllumajandus:

https://www.maheklubi.ee/mison

Toidujäätmete ja toidukao teke Eesti toidutarneahelas (Keskkonnaportaal):

https://keskkonnaportaal.ee/et/toidujaatmete-ja-toidukao-teke-eesti-toidutarneahelas

Õiglane kaubandus:

Fairtrade Eesti

Õiglase kaubanduse toodete päritolu:

41_FAIRTRADE_Schools map_A3 POSTER_V2_COLOUR.pdf

Toitumine – jätkusuutlikkus:

https://toitumine.ee/kuidas-poes-toitu-valida/jatkusuutlikkus

Maailmakool:

https://maailmakool.ee/materjalid/8737/sokolaad-on-liiga-odav-et-olla-jatkusuutlik/

Sa oled, mida sööd:

https://maailmakool.ee/wp-content/uploads/2023/09/Mondo_Sa_oled_mida_sood.pdf

Austa toitu jäägitult:

https://kliimaministeerium.ee/toiduj%C3%A4%C3%A4tmed

Toidujäätmed (Euroopa Ülemnõukogu):

Toidujäätmed - Consilium

Mõisted

- Toiduturvalisus
- Toidujulgeolek
- Toidutarneahel
- Toidu jalajälg
- Süsinikujalajälg
- Süsinikuringe
- Lämmastikuringe
- Eutrofeerumine
- Mulla degradeerumine
- Kõrbestumine
- Raadamine

- Elurikkus ehk bioloogiline mitmekesisus
- Ökosüsteemiteenused
- Monokultuur
- Mahepõllumajandus
- Taastav põllumajandus
- Toidukadu
- Toiduraiskamine
- Õiglane kaubandus
- Kliimamuutustega kohanemine
- Kliimamuutuste leevendamine
- Toidukõrb
- Näljahäda
- Toidusuveräänsus
- Permakultuur

Olümpiaadi juhend

Olümpiaadi juhend ja rohkem infot: https://perg.ee/maailmaharidus/.